

VREMENSKA VREDNOST NOVCA I PRIHODI OD UGOVORA SA KUPCIMA

UDK: 006.44:657.212
336.741.231-022.312
347.44:657

DOI: 10.5937/Rev2196111B

UVOD

Koncept vremenske vrednosti novca postaje važan kada entitet donosi odluke o ulaganju u razvoj novih proizvoda, nabavci nove opreme ili uređaja za poslovanje, ili u uslovima kreditiranja prodaje proizvoda i usluga. Prema IFRS 15 – Prihodi od ugovora sa kupcima, od entiteta se zahteva da pri procenjivanju ugovorenih cena transakcija sagledaju vremensku vrednost novca, ako ti ugovori sadrže značajnu komponentu finansiranja. Ako ugovori sadrže značajnu komponentu finansiranja, entiteti, pri iskazivanju prihoda od prodaje, prilagođavaju obećani iznos koristi tako da on izrazi vremensku vrednost novca. Ako kupac plaća iznos iz ugovora unapred, on time praktično finansira prodavca, što znači da prodavac uzima u zajam novac od svog kupca. Ako kupac plaća robu ili uslugu u odloženom roku, tj. nakon prenosa robe sa prodavca na kupca, to znači da prodavac daje na zajam novac svom kupcu. Ako je period između transakcije prenosa proizvoda i usluge i transakcije naplate iste duži od jedne godine, prilikom računovodstvenog obuhvatanja transakcije prodaje efekti finansiranja prikazuju se kao po-

REZIME

Ključne reči: Kamata, IFRS 15.

U ovom radu objašnjen je koncept vremenske vrednosti novca i ukazano je na način na koji se promene u vremenskoj vrednosti novca održavaju na ugovore sa kuzepcima.

¹ Naučno društvo Srbije za računovodstvo i reviziju, E mail: komunikacija@ndsrr.org

sebna stavka (kao kamata), odvojeno od prihoda od prodaje koji je utvrđen ugovorom sa kupcem (IFRS 15, p. 45).

FINANSIRANJE I VREMENSKA VREDNOST NOVCA

Kada se govori o finansiranju (upotrebi novca od strane primaoca finansijskih sredstava), podrazumeva se da ono traje tokom nekog vremena. Otuda potiče pojam vremenske vrednosti novca. Cena upotrebe novca izražava se kamatnom stopom.

Cena novca počiva na racionalnom shvatanju da jedan dinar koji ćemo dobiti za godinu dana vredi manje od jednog dinara koji imamo danas. Ovo shvatanje zasniva se na tome što mi, na

Cena novca počiva na racionalnom shvatanju da jedan dinar koji ćemo dobiti za godinu dana vredi manje od jednog dinara koji imamo danas.

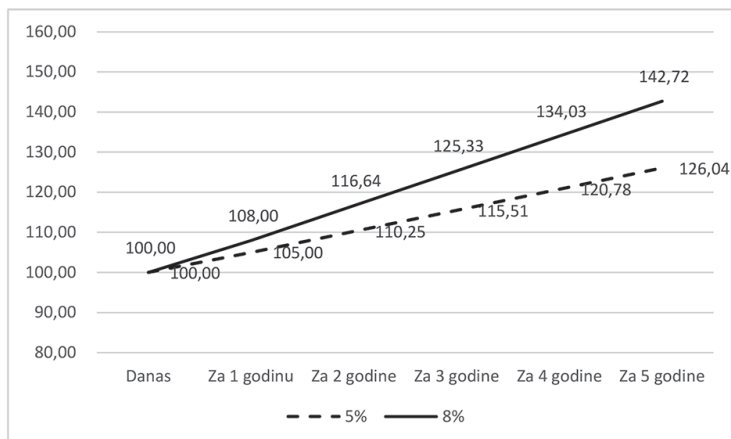
primer, danas možemo da položimo svoj dinar u depozit kod banke uz kamatu i da kroz jednu godinu imamo više od jednog dinara. Kamatna stopa obično se izražava kao procenat na iznos od 100 novčanih jedinica na godišnjem nivou, na primer, 5% p.a. (*per annum* – latinski: godišnje). Pošto novac stiče vrednost protokom vremena, možemo da razmatramo njegovu vrednost na početku vremenskog perioda, tj. njegovu sadašnju vrednost i njegovu vrednost na kraju tog perioda, tj. njegovu buduću vrednost. Razlika između ove dve vrednosti određena je protokom vremena.

Primer 1: Obračun i prikazivanje vremenske vrednosti novca

Neka danas položimo u depozit kod jedne banke 100 dinara na rok od pet godina uz kamatnu stopu od 5%, a kod druge banke isti iznos na isti rok uz kamatnu stopu od 8%. Sa obe banke smo se dogovorili da ćemo celokupnu kamatu podići tek po isteku roka na koji smo novac uložili. Vrednost našeg novca uvećavaće se svake godine za iznos obračunate kamate ne samo na iznos od 100 dinara (glavnica), već i za kamatu koja se obračuna na kraju svake godine (kapitalizacija ili pripis kamate). Obračun kamate i promena vrednosti naših depozita prikazani su u sledećoj tabeli (1, 24-26).

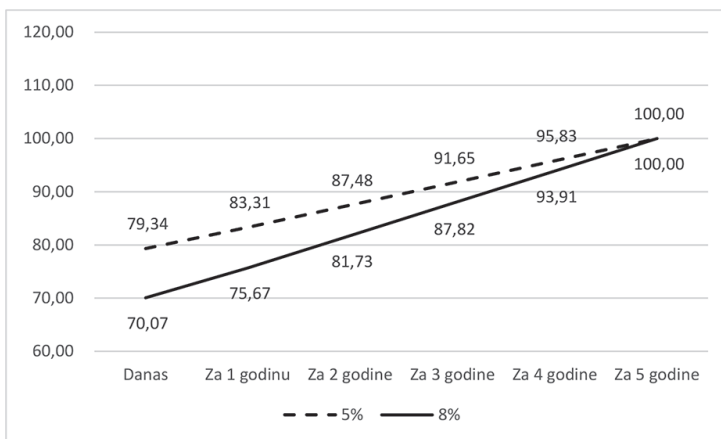
Tabela 1: Vremenska vrednost novca (VVN) za zadatu kamatnu stopu

Kamatna stopa	Prva banka			Druga banka		
	5%		VVN	8%		VVN
	Glavnica	Kamata		Glavnica	Kamata	
Danas	100,00	–	100,00	100,00	–	100,00
Za 1 godinu		5,00	105,00		8,00	108,00
Za 2 godine		5,25	110,25		8,64	116,64
Za 3 godine		5,26	115,51		8,69	125,33
Za 4 godine		5,26	120,78		8,70	134,03
Za 5 godina		5,26	126,04		8,70	142,72

Napomena: Razlika između iznosa 142,72 ili 126,04 na kraju pete godine i iznosa 100 danas predstavlja vremensku vrednost novca (pripisanu kamatu).

Dijagram 1: Buduća vrednost iznosa koji danas vredi 100 dinara, za zadatu kamatnu stopu

Napomena: Razlika između iznosa 100 na kraju pete godine i iznosa 79,34 ili 70,07 danas predstavlja vremensku vrednost novca (pripisanu kamatu).

Dijagram 2: Sadašnja vrednost iznosa koji će za pet godina da vredi 100 dinara, za zadatu kamatnu stopu

PRIMENA KONCEPTA VREMENSKE VREDNOSTI NOVCA PREMA IFRS 15 – PRIHODI OD UGOVORA SA KUPCIMA

Primena koncepta vremenske vrednosti novca ilustrovan je sa dva primera koja su preuzeta iz materijala publikovanog na sajtu BDO Australija (2).

Ako kupac plaća naknadu pre nego što entitet prenese dobro kupcu, entitet treba da prezentuje ugovor kao obavezu po osnovu ugovora kada se izvrši plaćanje. Obaveza po osnovu ugovora je obaveza entiteta da kupcu prenese dobra ili usluge za koje je entitet primio naknadu (IFRS 15, p. 106).

Kada se vrši korigovanje obećanog iznosa naknade za značajnu komponentu finansiranja, entitet priznaje prihod u iznosu koji odražava cenu koju bi kupac platio za obećano dobro ili uslugu da je kupac platio gotovinom za to dobro ili uslugu u vreme kada (ili pošto) je ona prenet na kupca (to jest, prodajna cena u gotovini na dan transakcije) (IFRS 15, p. 61).

U tu svrhu, entitet primenjuje diskontnu stopu koju bi primenio u nekoj posebnoj finansijskoj transakciji između entiteta i njegovog kupca. Ta stopa bi odražavala kreditne karakteristike strane koja prima finansiranje u skladu sa ugovorom, kao i sva jemstva i garancije koje kupac obezbeđuje entitetu, uključujući i prenetu imovinu u ugovoru. Entitet može da odredi tu stopu i tako što će identifikovati stopu po kojoj se nominalni iznos obećane naknade vremenski izjednačuje sa cenom koju bi kupac platio u gotovini za dobro ili uslugu kada (ili pošto) se prenese na kupca (IFRS 15, p. 64).

PRIMER 1: Plaćanje unapred

Ovaj primer pokazuje kako se računovodstveno obuhvata učinak značajne komponente finansiranja iz ugovora sa kupcem prema MSFI 15, kada entitet primi novac (ekonomske koristi) unapred, pre prenosa dobara i usluga kupcu.

Opis poslovne promene

1. Kompanija A sklapa ugovor sa kupcem za izradu i isporuku nove mašine.
2. Kontrola nad završenom mašinom biće prenet na kupca za dve godine (što je rok u kom će Kompanija A ispuniti svoju obavezu iz ugovora),
3. Ugovor sadrži dve opcije plaćanja, što znači da kupac može da plati:
 - 5 miliona novčanih jedinica u roku od dve godine (kada stiće kontrolu nad mašinom), ili
 - 4 miliona novčanih jedinica po sklapanju ugovora.
4. Kupac je izabrao mogućnost da plati 4 miliona po sklapanju ugovora.

Analiza

Kompanija A zaključuje da, zbog značajno dugog perioda između datuma plaćanja od strane kupca i datuma isporuke mašine kupcu, zajedno sa učincima preovlađujuće tržišne ka-

matne stope, ugovor sadrži značajnu finansijsku komponentu. Iako kamatna stopa koja izjednačuje ove dve vrednosti iznosi 11,8%, pri korigovanju obećanog iznosa naknade za efekte značajne komponente finansiranja, entitet treba da koristi diskontnu stopu koja bi se odražavala u posebnoj finansijskoj transakciji između entiteta i njegovog kupca prilikom zaključivanja ugovora (IFRS 15, Paragraf 63). U nastavku primera videćemo da Kompanija A kao inkrementalnu kamatnu stopu koristi kamatnu stopu od 6%.

Tabela 2: Kamatna stopa koja izjednačuje vrednost dve opcije plaćanja

Datum transakcije	Period	Vrednost transakcije	Kamatna stopa koja izjednačuje vrednost novca na početku i na kraju perioda
1.1.20x1	0	(4.000.000)	
31.12.20x1.	1	-	
31.12.20x2.	2	5.000.000	11,8%

Stavovi za knjiženje

Na početku ugovora, Kompanija A vrši knjiženja kojima priznaje obavezu po ugovoru:

Datum transakcije	Opis transakcije	D	P
1.1.2018.	Gotovina	4.000.000	
1.1.2018.	Obaveze po ugovoru		4.000.000

Napomena: Obaveza po osnovu ugovora je obaveza entiteta da prenese dobra ili usluge

U periodu od dve godine nakon sklapanja ugovora pa do prenosa sredstva, Kompanija A mora prilagoditi obećani iznos koristi i povećati obavezu po ugovoru priznavanjem kamate na iznos od 4.000.000 novčanih jedinica po kamatnoj stopi od 6% godišnje, za period od dve godine.

Kamata za prvu godinu iznos NJ 240,000 (NJ 4,000,000 x 6%), a kamata za drugu godinu iznosi NJ 254,400 ([NJ 4,000,000 + NJ 240,000] x 6%). Stavovi za knjiženje ukupno obračunate kamate su:

Datum transakcije	Opis transakcije	D	P
	Rashodi kamate (po inkrementalnoj stopi na uzete zajmove od 6%)	494.400	
	Obaveze po ugovoru		494.400

Napomena: Inkrementalna kamata

Na datum prenosa mašine kupcu, Kompanija A izvršiće sledeće stavove za knjiženje:

Datum transakcije	Opis transakcije	D	P
31.12.2020.	Obaveze po ugovoru	4.494.400	
31.12.2020.	Prihodi od prodaje mašine		4.494.400
<i>Napomena: NJ 4.000.000 uplaćenih na početku i obračunate kamate za dve godine od NJ 494.400</i>			

PRIMER 2: Odloženo plaćanje

Ovaj primer ilustruje kako se prema MSFI 15 računovodstveno obuhvata učinak značajne komponente finansiranja u slučaju kada entitet prima novac (ekonomske koristi) nakon što isporuči dobra ili usluge kupcu.

Opis poslovne promene

1. Na dan 1. maja 2020, Kompanija B sklapa sa kupcem ugovor o prodaji Nekretnine A.
2. Kontrola nad Nekretninom A prenosi se na kupca na dan 1. jula 2018, ustupanjem ključeva.
3. Prodajna cena Nekretnine A je NJ 4.494.400, a dan plaćanja 30. jun 2020.
4. Da je kupac platio zgradu 1. jula 2018. godine, ostvarena korist iznosila bi NJ 4.000.000.
5. Diskontna stopa kojom se odloženo plaćanje od NJ 4,494,400 izjednačuje sa iznosom koristi na dan transakcije od NJ 4.000.000 iznosi 6%. Ova diskontna stopa izražava kreditnu sposobnost kupca.

Analiza

Kompanija B zaključuje da ugovor sadrži značajnu komponentu finansiranja, jer prodajna cena (odložena korist) koja iznosi NJ 4.494.400 sadrži 6% troškova kamate na teret kupca za dve godine finansiranja. Kompanija B stoga priznaje samo NJ 4.000.000 kao prihod od prodaje, a ostatak koristi od NJ 494.400 kao prihod od kamate.

Stavovi za knjiženje

Na početku ugovora, Kompanija B vrši sledeće stavove za priznavanje prihoda:

Datum transakcije	Opis transakcije	D	P
1.7.2018.	Potraživanja	4.000.000	
1.7.2018.	Prihodi od prodaje		4.000.000

Nakon toga, Kompanija B obračunava prihod od kamate po kamatnoj stopi od 6% za period od 1. jula 2018. (kao datuma

prenosa nekretnine na kupca) do 30. juna 2020. godine (kao datuma plaćanja koristi od NJ 4.494.400) i iskazuje ga kao potraživanje za kamate i prihode od kamate.

Kamata za prvu godinu iznosi NJ 240.000 (NJ 4.000.000 x 6%) i kamata za drugu godinu koja iznosi NJ 254.400 ([NJ 4.000.000 + NJ 240.000] x 6%). Knjiženje se vrši putem sledećih stavova za knjiženje:

Datum transakcije	Opis transakcije	D	P
	Potraživanja	494.400	
	Prihodi od kamate		494.400

Napomena: Kamata od NJ 240.000 za prvu godinu i NJ 254.400 za drugu godinu

ZAKLJUČAK

Kada se prihod ostvari, uobičajeno nema značajne vremenske razlike između isporuke robe ili usluga i plaćanja za tu robu ili usluge. Tamo gde postoji značajna vremenska razlika, mora se razmotriti postoji li značajna komponenta finansiranja u ceni transakcije. Značajna komponenta finansiranja posledica je koncepta vremenske vrednosti novca.

Kada se vrši korigovanje obećanog iznosa naknade za značajnu komponentu finansiranja, entitet priznaje prihod u iznosu koji odražava cenu koju bi kupac platio za obećano dobro ili uslugu da je kupac platio gotovinom za to dobro ili uslugu kada (ili pošto) je ona preneti na kupca (to jest, prodajna cena u gotovini) (IFRS 15, Paragraf 61).

LITERATURA

1. Beke-Trivunac, Jozefina (2007), *Osnove bankarstva*, Univerzitet „Braća Karić“, Fakultet za trgovinu i bankarstvo „Janičije i Danica Karić“, Beograd, (24-26)
2. BDO Australia (March, 2019), Accounting for a significant financing component in a contract with a customer, Dostupno na: <https://www.bdo.com.au/en-au/accounting-news/accounting-news-march-2019/contract-with-a-customer> (datum posete 2.10.2021)
3. IFRS 15 – Prihodi od ugovora s kupcima (prevod na srpski jezik), IFRS Foundation, Dostupno na: [file:///C:/Users/win10/Downloads/53BbHs_6015e75e05b7e%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/win10/Downloads/53BbHs_6015e75e05b7e%20(1).pdf) (datum posete 15.9.2021)

TIME VALUE OF MONEY AND CONTRACT REVENUES SUMMARY

Key words: Interest, IFRS 15.

This paper explains the concept of the time value of money and points out the way in which changes in the time value of money impacts contracts with customers.